

نقش الگویی مکتب شهید سلیمانی در مهندسی فرهنگ انتظار و مقاومت

مرتضی عبدی چاری^۱

سمانه بازینی^۲

چکیده

امید به آمدن منجی انسان‌ها از انواع گرفتاری‌های بشری، مورد آرزوی دیرینه انسان، در تمام زمان‌ها و مکان‌ها و با هر فرهنگ و کیشی بوده است. تا آن‌جا که حضرات معصومین علیهم‌السلام، بر انتظار برای تشکیل جامعه مهدوی تأکید داشته‌اند. انتظار در مفهوم کلی آماده‌سازی فردی و اجتماعی برای زمینه‌ساز انقلاب جهانی منجی عالم است. و به فرموده مقام معظم رهبری انتظار سکون نیست؛ انتظار رها کردن و نشستن برای این‌که کار به خودی خود صورت بگیرد، نیست. انتظار حرکت است. انتظار آمادگی است. انتظار فرج یعنی کمر بسته بودن، آماده بودن، خود را از همه جهت برای آن هدفی که امام زمان علیه‌السلام برای آن هدف قیام خواهد کرد^۳ از این‌رو انقلابی که دوره انتظار و آماده‌سازی نداشته باشد و براساس جو محیط و جریان حاکم حرکت کند، در همان گام‌های اول در زیر بار فشارها و ابهام‌ها گرفتار می‌شود. تاریخ معاصر ما هم از این منتظران وفادار کم ندارد. از میان این سربازان پا در رکاب عصر ما، نام شهید سلیمانی درخشش ویژه‌ای دارد که به فرموده رهبر فرزانه انقلاب، سردار شهید عزیز ما را با چشم یک مکتب، یک راه، یک مدرسه‌ی درس آموز، نگاه کنیم. ^۴ الگوبرداری از اصول و ارزش‌های بنیادی این مکتب برای همگان، سراسر فایده است. تاسی به روش و منش و روحیه مقاومت ایشان و نقش ایشان در زمینه‌سازی انتظار، فرد را به انتظار سازنده و حرکت‌آفرین تبدیل می‌کند. نتیجه حاصله نشان می‌دهد؛ نقش شهید در اعتماد داشتن به ولی الهی و جایگاه او، حمایت کردن از نائب ایشان، تهذیب نفس، آمادگی برای خدمت همه‌جانبه به مظلومین عالم در همه لحظات، نیاز بدون توجه به مکان جغرافیایی، شجاعت، قهرمان در نگاه دشمن، حضور در میدان دشمن و نگاه فرامیه‌نی و... از اصول این مکتب بوده که باید با مهندسی دقیق به عنوان قوانین زندگی یک منتظر قرار گیرد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۲/۲۴

۱. دکترای تخصصی علوم قرآن و حدیث؛ محقق پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم، ایران (نویسنده مسئول) (m.abdichari@isca.ac.ir).

۲. معاون پژوهش مرکز تخصصی ریحانه الرسول علیها‌السلام قم، ایران (samanehbaziani@gmail.com).

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۷۷۳۳>

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۴۴۶۹۵>

واژگان کلیدی

انتظار، شهید سلیمانی، مکتب، مقاومت، منتظر، مهدویت.

مقدمه

از الزامات انتظار، ایجاد رغبت عمومی به سمت تعجیل می‌باشد. تا زمانی که انسان‌ها، ظهور امام عصر علیه السلام را در اولویت برنامه‌های زندگی خود قرار ندهند، امر ظهور رخ نمی‌دهد. بنابراین لازم است که علاوه بر دعا برای ظهور، فعالیت‌های تمهید ساز و تلاش وافر صورت پذیرد. تبدیل چنین باوری از اعتقاد به رویکرد اجتماعی، شرط مهم تحقق ظهور است. تا بشر به این اندیشه نرسد که تنها راه نجات انسان، تحقق امر ظهور و زندگی در سایه حکومت مهدوی است؛ چراکه سنت پروردگار بر این بنا نهاده شده که بدون چنین گامی، بشر از برکات حکومت ولی الله بهره‌مند نخواهد شد. عامل اصلی تأخیر ظهور، فقدان آمادگی عمومی برای پذیرش این اندیشه است. مسئولیت بیشتر این اقدام، متوجه جامعه شیعی است. جامعه شیعی به دلیل این که رسالت تبیین و ترویج اندیشه انتظار و طرح حکومت جهانی مهدوی را بر عهده دارند، باید خود آماده باشند و این آمادگی، مستلزم حضور فعال و ارتقای توانمندی جامعه شیعه در عرصه‌های تأثیرگذار فکری، فرهنگی، سیاسی، نظامی و اقتصادی است تا بتوانند در توسعه تفکر مهدویت در جهان، به رسالت خود عمل کنند.

منزلت شیعیان سبب شده که مسئولیت تحقق این امر بر عهده آنان باشد. امام صادق علیه السلام در این باره می‌فرماید:

إِنَّ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ مَدَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لِشِيعَتِنَا فِي أَسْمَاعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ حَتَّى لَا يَكُونَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَائِمِ بَرِيدٌ يَكَلِّمُهُمْ فَيَسْمَعُونَ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ وَهُوَ فِي مَكَانِهِ (کلینی، ۱۳۷۵: ج ۸، ۲۴۵)؛

هنگامی که قائم ما قیام کند خداوند بر توان شنیدن و دیدن شیعیان ما به گونه‌ای می‌افزاید که بین آنان و امام‌شان، واسطه و پیام‌رسانی نیست؛ حضرت قائم علیه السلام با آنان گفت‌وگو می‌کند و آنان به امام‌شان می‌نگرند، در حالی که او در مقر خود حضور دارد.

این روایت به ارتباط تنگاتنگ امام و شیعیان اشاره دارد، به همین دلیل رسالت سنگین زمینه‌سازی ظهور باید به دست شیعیان انجام گیرد:

يَا أَبَا بَصِيرٍ طُوبَى لِّشِيعَةِ قَائِمِنَا الْمُنتَظِرِينَ لظُهُورِهِ فِي غَيْبَتِهِ وَالْمُطِيعِينَ لَهُ فِي ظُهُورِهِ أَوْلِيَّكَ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (ابن بابویه، ۱۳۸۰: ج ۲، ۳۵۷)؛

امام به ابابصیر می‌فرماید: خوش به حال شیعیان قائم ما که در دوران غیبت منتظر ظهورش هستند و هنگام ظهورش، فرمان بر امام خود هستند آنها کسانی هستند که خداوند درباره آنها می‌فرماید: برای آنها هیچ ترس و اندوهی نیست.

برای یک منتظر، مهم‌ترین عامل در رسیدن به معیت با امام زمان علیه السلام، استقامت و تلاش مجاهدانه در مسیر منتظران مرضی آن حضرت است. منتظر به اندازه قدرت تفکر و ادراک خود، در رسیدن به مقصد معیت با امام، سرعت می‌گیرد. تمام قیام‌ها و نهضت‌ها، برای ایجاد حرکت بنیادین و ایده‌آل، نیاز به نیروی فعال و پرانرژی دارد. در نهضت مهدوی نیز به نیروی پویا و پرتحرک نیازمند است که بتواند ستون‌های انقلاب حضرت مهدی علیه السلام باشند و سنگینی مسیر را به دوش بکشند. نقش زمینه‌ساز سردار دل‌ها می‌تواند منتظران را در این مسیر دشوار به عنوان الگویی مناسب یاری رساند. اما قبل از ورود به بیان نقوش ایشان به چند نکته باید توجه شود؛

نکته اول: انتظار موعود

انتظار در لغت از ماده «نظر» گرفته شده که به معنای نگاه همراه با دقت و تأمل است (مصطفوی، ۱۳۶۸ ش: ج ۱۲، ۱۶۵) از نظر اصطلاحی، انتظار در مباحث مهدویت به معنای تلاش و کوشش معنادار علمی و عملی برای ایجاد پیوند ولایی و معنوی با امام زمان علیه السلام در زمینه فردی، خانوادگی، اجتماعی است (آقا تهرانی، ۱۳۸۹ ش: ۲۰۴). در فرهنگ دینی، انتظار به معنای توقع پیروزی صالحان و حاکمیت خوبان در آینده جهان است. پس می‌توان نتیجه گرفت که مراد از جامعه منتظر، جامعه‌ای است که در سیر تاریخی و حرکت اجتماعی خود، چشم‌اندازی روشن را می‌بیند که در آن، به تمام خواسته‌های انسانی و ایده‌های دینی خود خواهد رسید (میرتبار، ۱۳۹۰ ش: ۳۳-۳۵). انتظار، امری فطری است و برای همگان در هر قوم و آئینی که باشند وجود دارد، اما انتظارات معمولی که در جریان زندگی افراد و حتی جامعه‌ها وجود دارد هر اندازه بزرگ و با اهمیت باشد، در مقایسه با انتظار موعود جهانی، کوچک و بی‌مقدار است. این انتظار از ابتدای عالم آغاز شده است. انبیاء و اولیاء، نوید ظهور او را داده‌اند و در زمان‌های نزدیک‌تر، همه امامان ما، آرزوی روزگار دولت او را داشته‌اند. امام صادق علیه السلام فرمودند:

اگر او را درک می‌کردم، تمام عمر به او خدمت می‌کردم (طوسی، ۱۴۱۷ ق: ۲۴۵).

انتظار حضرت مهدی علیه السلام، انتظار مصلح جهانی است، همانی که عدالت و معنویت، برادری

و برابری، عمران و آبادی زمین و امنیت و صلح و عصر شکوفایی عقل و دانش بشری را برای انسان‌ها به ارمغان می‌آورد. این انتظار، تنها با فراهم شدن زمینه‌های شکوفایی آن، ایجاد خواهد شد. به فرموده رهبری معظم ایران:

لذا [ائمه علیهم‌السلام] انتظار فرج را افضل اعمال دانسته‌اند.^۱

معلوم می‌شود انتظار، یک عمل است، بی‌عملی نیست. نباید اشتباه کرد و خیال کرد که انتظار یعنی این که دست روی دست بگذاریم و منتظر بمانیم تا یک کاری بشود. انتظار یک عمل است، یک آماده‌سازی است، یک تقویت انگیزه در دل و درون است، یک نشاط و تحرک و پویایی است در همه زمینه‌ها. این، در واقع تفسیر این آیات کریمه قرآنی است که:

﴿وَتُرِيدُ أَنْ يُنْفَخَ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَجَعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾^۲

یا:

﴿قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾^۳

یعنی هیچ‌وقت ملت‌ها و امت‌ها نباید از گشایش مأیوس شوند.^۴ از این جهت ترجمان ما از انتظار نسبت به گروهایی که از این لفظ ایستایی ترجمه می‌کنند بسیار متفاوت است یعنی در عین حال در انتظار حضرت به سر می‌برند جامعه را مثل سردار به سمت پویایی سوق می‌دهند.

نکته دوم: مهندسی فرهنگ انتظار

«فرهنگ» واژه‌ای فارسی و مرکب از دو جزء «فر» و «هنگ» است. «فر» به معنای شکوه و عظمت و اگر به عنوان پیشوند به کار رود به معنای جلو، بالا، پیش و بیرون است. لغت‌نامه دهخدا «هنگ» را از ریشه «تنگ» اوستایی به معنی کشیدن و فرهختن و فرهنگ ذکر می‌کند (دهخدا، ۱۳۷۳ش: ج ۱۰، ۱۵۱۰۹). معین واژه «فرهنگ» را مرکب از دو واژه «فر» و «هنگ» به معنای ادب، تربیت، دانش، علم، معرفت و آداب و رسوم تعریف کرده است (معین، ۱۳۶۴ش: ج ۲، ۲۵۳۸).

۱. أفضل أعمال أمتی انتظار الفرج من الله عزوجل (کمال‌الدین و تمام‌النعمه، ج ۲، ۶۴۴؛ الخصال، ج ۲، ۶۲۰؛ المناقب ابن شهر آشوب، ج ۴، ۴۲۵؛ بحار الانوار، ج ۵، ۳۱۷، ح ۱۴).

۲. ما می‌خواهیم بر مستضعفان زمین منت نهیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم (قصص: ۵).

۳. موسی علیه‌السلام به قوم خود گفت: «از خدا یاری جوئید و استقامت پیشه کنید که زمین از آن خداست و آن را به هر کس از بندگانش که بخواهد، واگذار می‌کند و سرانجام (نیک) برای پرهیزکاران است» (اعراف: ۱۲۸).

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۳۳۰۸>

استاد محمدتقی جعفری در کتاب فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو پس از بررسی تعریف‌های فرهنگ از دیدگاه ۲۴ کتاب لغت و دائرةالمعارف مشهور در بین اقوام و زبان‌های مهم جهان می‌نویسد:

تحقیق در تعریف فرهنگ از دیدگاه مشهورترین دائرةالمعارف‌ها و بعضی منابع جامعه‌شناسی، بیشتر برای اثبات این حقیقت است که نشان دهیم وجود تکامل انسانی در معنای حقیقی فرهنگ در میان جوامع به عنوان کیفیت یا شیوه بایسته و شایسته حیات بشری، تضمین شده است و اگر عده‌ای از خودخواهان، سودگران یا پوچ‌گرایان بخواهند فرهنگ را تا حد یک بهشت پدیده‌های مبتذل تنزل دهند و نام آن را فرهنگ بگذارند، مبتنی بر حقیقت نبوده و ریشه‌ای ضد انسانی دارد اما آنچه موجب بروز تعاریف متعدده شده است تنوع دیدگاه‌های محققان و صاحب‌نظران در تفسیر مفهوم فرهنگ با امعان نظر در اصل تکاملی آن بوده است. ایشان نمونه‌هایی را در زبان فارسی، برای تعریف لغوی فرهنگ ذکر نموده و سپس از زبان فرانسه هم مثالی را آورده (جعفری، ۱۳۷۹: ۱۹).

در نهایت ایشان فرهنگ را چنین تعریف می‌کند:

فرهنگ عبارت است از کیفیت یا شیوه بایسته و شایسته برای آن دسته از فعالیت‌های حیات مادی و معنوی انسان‌ها که مستند به طرز تعقل سلیم و احساسات تصعید شده آنان در حیات معقول تکاملی باشد (همان: ۱۰).

کاربرد واژه فرهنگ و زمینه‌سازی در تسریع ظهور حضرت، بسیار کلی می‌باشد و نیاز به شرح و بیان مصداق دارد. امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه آخر سوره مبارکه آل عمران «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» می‌فرماید: فرمود برادای واجبات صبر و پایداری کنید با دشمنان و مراقب امامتان که به انتظارش هستید؛ باشید^۱ (نعمانی، ۱۳۹۷: ۲۷ و ۱۹۹؛ نهانوندی، ۱۳۸۶: ج ۲، ۱۶۱).

در انجام دادن واجبات دینی، مقاوم و استوار و در مقابل دشمنان تان محکم و با صلابت باشید و با امام خود که در انتظار او نشست‌اید، پیوند معنوی ایجاد نمائید. همچنین امام عصر علیه السلام در توقیع خود به شیخ مفید، اطاعت‌پذیری و عمل به دستورات الهی را به منتظران گوشزد می‌کند.

۱. «قَالَ اصْبِرُوا عَلَىٰ آدَاءِ الْفَرَايِضِ وَ صَابِرُوا عَدُوَّكُمْ وَ رَابِطُوا إِمَامَكُمْ الْمُنتَظَرِ».

اگر واژه مهندس را به لحاظ ریشه آن یعنی هندسه لحاظ کنیم در خواهیم یافت که این واژه، ناظر به معنای سنجیدن و اندازه گرفتن می باشد. از این رو مهندسی به معنای فناوریانه آن، نوعی طراحی و برنامه ریزی کردن است که معنای قدر سنجش و اندازه گیری را نیز در بطن خود دارد. بنابراین مهندسی، اعم از یک امر فناوریانه است و به معنای اندازه کردن مفاهیم جامع و کلی است بر تن مفاهیم جزئی. در این معنا کار مهندس بسان خیاطی است که با لباسی که برای شخص، تهیه و بر تن او می کند، معنای کلی لباس و یا پوشش را عینیت خارجی جزئی می دهد و به صورت نوعی جامه ی خاص بر قامت شخص خاص می پوشاند. بدین ترتیب وقتی سخن از مهندسی فرهنگ انتظار می آید در واقع به اموری اشاره می شود که در صدد عینیت بخشی مفاهیم در عرصه فرهنگ انتظار است. به بیان دیگر در صدد طراحی برای تحقق یک امر کلی در شرایط واقعی موجود است. به عبارت دیگر؛ مهندسی به معنای طراحی و محاسبات است. مهندسی فرهنگ عبارت است از: طراحی، محاسبه، اجراء و الگوسازی. از این رو مهندسی فرهنگ به معنای طراحی، تعیین اصول و ضوابط و تنظیم نقشه ها می باشد (فولادی، ۱۳۸۷ ش: ۲۰۲). در مهندسی انتظار، طراحی و تعیین اصول از جانب اهل بیت علیهم السلام انجام شد. معصومین علیهم السلام مؤلفه هایی برای منتظرین واقعی، تعریف نموده اند که یاران حضرت حجت علیه السلام با پشتکار و بردباری زیاد، این اصل ها را در خود ملکه کرده و نشاط و امید مهدوی را در جامعه زنده می کنند. از میان منتظران معاصر، شهید سلیمانی الگویی ناب بوده که توانسته با اجرایی کردن اصول و ضوابط مورد توصیه اهل بیت علیهم السلام در وجود خود، اسوه ای مورد تاسی در چشم همگان باشند.

نکته سوم: مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی

مکتب، یک تئوری کلی، یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم که هدف اصلی، کمال انسان و تأمین سعادت همگانی است و در آن خطوط اصلی و روش ها، بایدها و نبایدها، خوب ها و بدها، هدف ها و وسیله ها، نیازها و دردها و درمان ها، مسئولیت ها و تکالیف مشخص شده باشد و منبع الهام تکلیف ها و مسئولیت ها برای همه افراد بوده باشد (مطهری، ۱۳۹۰: ج ۲، ۵۷). مکتب حاج قاسم ضرورت اصلی کشور است که به عنوان سرمشق در تمام بخش های فردی و اجتماعی و مدیریتی قابل بهره برداری است. هر انسانی می تواند دو شخصیت فردی و عمومی داشته باشد. شخصیت فردی او براساس علایق و سلیقه هاست که با گذشت زمان کسب می شود و شاید قابل پیروی برای دیگران نباشد. ولی شخصیت عمومی

انسان، تحت تأثیر دین، اعتقادات و باورهای اوست که می‌توان به صورت مبانی، اصول و قاعده برای دیگران تبیین کرد تا به صورت آموزه‌هایی کلی در دسترس بوده و نسلی با این نگرش تربیت شوند. شهید قاسم سلیمانی یکی از خاص‌ترین و بهترین شخصیت‌هاست که براساس نظرسنجی معتبرترین مراکز آمریکایی، او جزو ده شخصیت اثرگذار سال لقب گرفتند (گروه فرهنگی شهید ابراهیم هادی، ۱۳۹۹ ش: ۸). امروزه شهید سلیمانی به فرموده قرآن کریم، زنده‌تر و جذاب‌تر از گذشته به عنوان یک اسطوره بزرگ عطا‌فشانی می‌کند. اسطوره منتظر فعال، ولایت مدار بی‌مثال، مجاهد مقاوم و شجاع و... حال که این سرو بلند قامت، سر بر آسمان سائیده، مظلومان جهان به تبعیت از او مقاومت خود را برجسته‌تر کرده‌اند و این یعنی حاج قاسم یک مکتب است. که با شهادتش طراوت بیشتری به بشریت بخشید. رهبر معظم انقلاب در زمان حیات سردار با تعبیری همچون «شهید زنده»،^۱ «مجاهد الله»،^۲ شهادت‌شان را از «آیات قدرت الهی»،^۳ خدمات‌شان را ذخیره ارزشمندی است، در دیوان عدل الهی^۴ و این‌گونه مکتب ایشان را معرفی می‌نمایند:

به شهید حاج قاسم سلیمانی به چشم یک فرد نگاه نکنیم؛ به چشم یک مکتب، یک راه و یک مدرسه درس آموز نگاه کنیم (خطبه نماز جمعه تهران؛ ۴۴۶۹۵
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=>

با رفتن سردار شهید قاسم سلیمانی، به حول و قوه الهی کار او و راه او متوقف و بسته نخواهد شد.^۵ کلام رهبری، اوج جایگاه بینش و منش شهید سلیمانی را هویدا می‌کند. مؤلفه‌های مکتب شهید سلیمانی همان مؤلفه‌های مکتب ناب اسلام محمدی است. از این‌روی مکتب یا روش شهید سلیمانی، باید به عنوان نقش‌آفرین الگوی مناسب در سراسر زندگی بشریت ساری و جاری باشد.

نکته چهارم: میزان تأثیرپذیر شخص الگو

الگو در لغت به معنای سرمشق، مقتدی، اسوه، مدل، مثال و نمونه آمده است. در حوزه

۱. دیدار با خانواده‌های معظم شهدای کرمان؛ ۳۲۸۰ <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۳۲۸۰>

۲. جلسه اعطای نشان ذوالفقار؛ ۴۱۹۴۳ <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۴۱۹۴۳>

۳. خطبه نماز جمعه تهران؛ ۴۴۶۹۵ <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۴۴۶۹۵>

۴. پیام تسلیت در پی درگذشت مادر سردار سلیمانی؛ ۲۳۸۸۷ <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=۲۳۸۸۷>

۵. پیام تسلیت رهبر انقلاب در پی شهادت سردار شهید سپهبد قاسم سلیمانی و شهدای همراه او؛

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=۴۴۵۵۴>

تعلیم و تربیت، معنای اصطلاحی الگو کاملاً با معنای لغوی آن تطابق دارد و به طرح و نمونه یا مدلی از شکل یا اشیا یا موردی از رفتار اطلاق می‌شود (حسینی نسب و اقدام، ۱۳۷۵ش: ۶۳۲). در مورد انسان نیز، الگو به شخصیتی گفته می‌شود که به دلیل دارا بودن برخی خصوصیات، شایسته تقلید و پی‌روی است. در روان‌شناسی اجتماعی، مدل به کسی گفته می‌شود که کودکان رفتارش را تقلید کنند (ساروخانی، ۱۳۷۵ش: ۶۴۰).

از این روی "الگو" به فردی گفته می‌شود که به دلیل برتری ویژه‌اش در برخی خصوصیات و توانمندی‌ها، در جایگاهی بالاتر از عموم جامعه قرار می‌گیرد و موفقیتی که او در تقویت این توانمندی‌ها کسب کرده یا پله‌های بالاتری که به آنها رسیده است، می‌تواند به عنوان هدفی برای سایر افراد جامعه (برحسب سن و تناسب آن موضوع) قرار گیرد تا در راه رسیدن به آن تلاش نمایند.

یکی از بهترین و کارآمدترین روش‌های تربیت، ارائه الگو و نمونه عملی است. در روش ارائه الگو، انسان سعی می‌کند خود را با آن الگو و نمونه‌ای که کمالاتی دارد، همانند کند و از او پیروی نماید و خود را مانند آن الگو و نمونه سازد. گرایش به الگو و تأثیرپذیری از آن در امور مختلف زندگی فردی و اجتماعی، از جمله گرایش‌های فطری انسان است و فطرت کمال‌جوی انسان او را وادار می‌دارد تا برای رسیدن به هدف و کمال از بهترین الگوها استفاده کند. تأثیرپذیری در انسان، به علت برخورداری از قوه عقل و اختیار، عالمانه و عامدانه است. این تأثیرپذیری عالمانه و عامدانه، در اصطلاح تعلیم و تربیت، الگوپذیری نامیده می‌شود. انتخاب الگو در آدمی، براساس افکار، احساسات و عواطف و ارزش‌های حاکم بر او شکل می‌گیرد. از آن‌جا که فطرت آدمی، آماده نقش‌پذیری از الگوست، قرآن کریم بردقت و انتخاب الگو و عقلانیت آن بسیار تاکید می‌ورزد. اساس الگو بودن و فلسفه اعتقاد و باور به آن، از باور به تغییر و تحول انسان ریشه می‌گیرد. هدف از الگوسازی، رسیدن به محتوا و کسب فضایل و ارزش‌های حقیقی است. نشان دادن الگو، یعنی قابل دسترسی کردن ارزش‌ها و نشان دادن راه برای دستیابی به آرمان‌ها و آرزوها.

نقش الگویی شهید سلیمانی

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ﴾ (بقره: ۴)؛

متقین، کسانی هستند که به آنچه بر تو نازل شده و آنچه پیش از تو بر پیامبران

پیشین نازل شده، ایمان می‌آورند و به روز رستاخیز نیز یقین دارند.

مطالعه وصیت‌نامه شهید سلیمانی گویای این مطلب است: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّ امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَ أَوْلَادَهُ الْمَعْصُومِينَ اثْنَيْ عَشَرَ أَئِمَّةً وَ مَعْصُومِينَ حُجَجَ اللَّهِ» شهادت می‌دهم که قیامت حق است. قرآن حق است. بهشت و جهنم حق است. سؤال و جواب حق است. معاد، عدل، امامت، نبوت حق است. این کلام گویای عمق اعتقاد شهید سلیمانی به باورهاست. به راستی که یک منتظر واقعی در سرآغاز برترین یادداشت خود، به حقانیت پروردگار و ولی‌عصر خود اعتراف می‌کند. در مکتب شهید سلیمانی، محبت به اهل بیت موج می‌زند و از اصلی‌ترین ارکان است؛ باز در قسمت ابتدایی وصیت‌نامه می‌نویسد:

خداوندا! ای قادر عزیز و ای رحمان رزاق، پیشانی شکر شرم بر آستانت می‌سایم که مرا در مسیر فاطمه اطهر و فرزندان‌ش در مذهب تشیع - عطر حقیقی اسلام - قرار دادی. شهید سلیمانی تأکید بر ولایت را در ادامه اعتراف بر باورمندی به اهل بیت علیهم‌السلام بیان فرمود. امروز قرارگاه حسین بن علی، ایران است. بدانید جمهوری اسلامی حرم است و این حرم اگر ماند، دیگر حرم‌ها می‌مانند. اگر دشمن، این حرم را از بین برد، حرمی باقی نمی‌ماند، نه حرم ابراهیمی و نه حرم محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم. بدانید باید به دور از هرگونه اختلاف، برای نجات اسلام خیمه ولایت را رها نکنید. خیمه، خیمه رسول الله است. اساس دشمنی جهان با جمهوری اسلامی، آتش زدن و ویران کردن این خیمه است. دور آن بچرخید. والله والله والله این خیمه اگر آسیب دید، بیت الله الحرام و مدینه حرم رسول الله و نجف، کربلا، کاظمین، سامرا و مشهد باقی نمی‌ماند؛ قرآن آسیب می‌بیند... این ولایت، ولایت علی بن ابی طالب علیه‌السلام است و خیمه او خیمه حسین فاطمه است. دور آن بگردید. با همه شما هستم (وصیت‌نامه شهید سلیمانی).

بررسی و تطبیق ویژگی یاران خاص حضرت مهدی علیه‌السلام و عملکرد شهید به عنوان یک شخصیت و الگوی کم‌نظیر می‌تواند اثرات ویژه‌ای که جامعه امروز، سعادت همزمانی با این شهید را داشتند، داشته باشد. این نقش‌ها در نه عملکرد ایشان قابل بررسی است:

۱. نقش الگویی شهید سلیمانی در دعوت به معنویت و سلوک عبادی

منتظران حضرت حجت علیه‌السلام در تمام لحظات اهل تسبیح و ذکر هستند امام صادق علیه‌السلام در وصف‌شان می‌فرماید:

رَجَالٌ لَا يَنَامُونَ اللَّيْلَ لَهُمْ دَوَى فِي صَلَاتِهِمْ كَدَوَى النَّحْلِ يَبْتَئُونَ قِيَاماً عَلَى

أَطْرَافِهِمْ (نجفی، ۱۴۲۶ق: ۹۷؛ مجلسی، ۱۴۲۷ق: ج ۵۲، ۳۰۸)

آنان مردانی هستند که شب‌ها نمی‌خوابند و آنها همانند زمزمه‌های زنبود در خانه‌اش در خانه‌های‌شان نماز می‌گزارند و صدای زمزمه آنها در اطراف خانه‌های‌شان شنیده می‌شود.

و همین ذکر خداست که از آنان مردان سختکوش ساخته که هیچ چیزی استواری و آرامش‌شان را از بین نمی‌برد. امام جواد علیه السلام از پدران بزرگوارش عبودیت و بندگی آنان را این‌گونه توصیف می‌کند:

آنان سلحشورانی هستند که در اطاعت خدا بسیار سختکوشند «هم کَزَّارُونَ مُجْدُونَ فِی طَاعَةِ اللَّهِ» شهید سلیمانی هم از این امر مستثنی نبود (اکبری مزدآبادی، ۱۳۹۸ش: ۷۷ و ۱۰۰).

علاوه بر این، توسلات عجیب ایشان در خط مقدم مثال زدنی است (همو، ذوالفقار، ۸۱ و ۱۱۲). بارها و بارها متوسل به حضرت زهراء علیها السلام می‌شد و در لحظه‌های خاص سجده شکر به جا می‌آورد. آقای احمد یوسف زاده از جانبازان دفاع مقدس از خاطرات سردار سلیمانی این‌چنین می‌گوید:

شی‌ که بنا بود عملیات والفجر هشت انجام شود، ابری ناخوانده از افق، قد می‌کشد و پخش می‌شود در آسمان. حالا هم باد هست و هم باران...! حاج قاسم باید غواص‌هایش را با تاریک شدن هوا، آرام و بی‌صدا از رود عبور دهد تا خط دشمن را تصرف کنند... اما با آن ابر و باد و باران، حاج قاسم چه می‌توانست بکند، جز این‌که غواص‌های لشکرش را جمع کند دور خودش و بغضش را فرو دهد و با صدایی آرام و چشمی اشک‌آلود بگوید: برادرا! آنچه نباید می‌شد، شد. طبق پیش‌بینی الان باید آسمان صاف و رود آرام باشد؛ اما نیست. حالا برای عبور از موج‌های سرکش اروند، فقط یک راه مانده است؛ آب را به پهلوئی شکسته زهراء علیها السلام قسم بدهید (یوسف‌زاده، آن ۲۳ نفر).

از این دسته توسلات، بسیار در حالات و خاطرات سردار بیان شده است. سردار رحیمی گفت: ایشان وقتی به در حرم حضرت زینب علیها السلام می‌رسیدند، زانو به زمین می‌زدند و آستان حرم را می‌بوسیدند و بعد وارد می‌شدند (تابناک آذربایجان شرقی، ۱۱ مهر ۱۳۹۸).

ایشان اهل تهجد و خلوت شبانه و قرائت قرآن و ادعیه بودند. آقای ابراهیم شهریاری، فرمانده گردان لشکر ثارالله می‌گوید:

سردار در سفر کاری که به روسیه داشتند به خاطر قراری که با آقای پوتین داشت به کاخ کرملین رفت تا رئیس جمهور روسیه برسد وقت اذان شد. سردار بلند شد و اذان و اقامه اش را گفت. صدایش در سالن پیچید، بعد به نماز ایستاد. همه نگاهش می‌کردند. می‌گفت در طول عمرش هیچ وقت به این اندازه از نماز لذت نبرده است. پایان نماز پیشانی اش را روی مهر گذاشت و به خدای خود گفت: خدایا، این بود کرامت تو! یک روز در کاخ کرملین برای نابودی اسلام نقشه می‌کشیدند، حالا من قاسم سلیمانی آمدم این جا نماز خواندم (یادنامه شهید حاج قاسم سلیمانی، ۱۳۹۹ ش: ۱۹۹).

توکل، عبادات و توسل‌های سردار دل‌ها در بحران‌هایی که در ظاهر غیرممکن به نظر می‌رسد؛ الگوی مقتدری برای جوامع انسانی است این مسئله را می‌توان در بین مردم جهان مشاهده کرد.

۲. نقش الگویی شهید سلیمانی در نهادینه کردن فضای شجاعت و دلیری

یاران امام عصر علیه السلام دارای صفت «شجاعت، سلحشوری» هستند. به این معنا آنان در برابر پیچیدگی سیاسی، نظامی، اقتصادی شجاعت و قدرت تصمیم‌گیری و قدرت عبور از موانع را دارند به همین خاطر مشکلات در مقابل اراده آنان آسان است، امام علی علیه السلام درباره شجاعت آنها می‌فرماید:

كُلُّهُمْ لِيُوثَّ قَدْ خَرَجُوا مِنْ غَابَاتِهِمْ، لَوْ أَنَّهُمْ هُمُوا بِإِزَالَةِ الْجِبَالِ لَأَزَالُوهَا مِنْ مَوَاضِعِهَا (بیزدی، ۱۴۲۲ق: ج ۲، ۱۶۵):

آنان در کارزار همانند شیرانی هستند که از بیسه‌های خود بیرون آمده‌اند و هیچ چیز جلودارشان نیست. اگر اراده کنند کوه‌ها را از جای خود بر می‌کنند و از موانع می‌گذرند و خاکریزهای دشمن را یکی پس از دیگری فتح می‌کنند.

و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز فرمود:

أَنَّ تَيْزَ پَرَوَازَانَ وَ بَهْتَرِينَ سَوَارَكَارَانَ دُنْيَا هَسْتَنَدُ «هُمُ خَيْرُ فَوَارِسَ عَلِيٍّ ظَهْرِ الْأَرْضِ أَوْ مِنْ خَيْرِ فَوَارِسَ عَلِيٍّ ظَهْرِ الْأَرْضِ» (ابن بطریق، ۱۴۰۷ق: ۴۲۶).

از این رو یاران امام مهدی علیه السلام در شجاعت و دلیری و نترسی بی‌نظیرند. روحیه‌ای حماسی و سلحشوری دارند؛ شهید سلیمانی هم در جنگ و هم در میدان سیاست، شجاعت به همراه تدبیر داشت. و حتی در دل دشمن هم به وظایفش عمل می‌کرد و ذره‌ای ترس در او نمایان نبود (گروه فرهنگی شهید ابراهیم هادی، ۱۳۹۹ ش: ۲۳). ایشان فرماندهی جنگ را از پشت

خاکریزو و یا بغل دست تیربارچی اداره می‌کرد نه در اتاق فرماندهی مخصوص (طهماسبی و دیگران، ۱۳۹۸ ش: ۱۱۴). رهبر معظم انقلاب این‌گونه شجاعتش را شرح می‌دهد:

کدام فرمانده دیگر، قدرت داشت و می‌توانست کارهایی را که او انجام داده را انجام بدهد؟ به یک منطقه که در محاصره ۳۶۰ درجه‌ای دشمن است، شهید سلیمانی با بالگرد وارد این منطقه می‌شود، در محاصره کامل دشمن، جوان‌های خوبی محاصره هستند و فرمانده‌ای ندارند، چشم‌شان که به حاج قاسم سلیمانی می‌افتد، جان پیدا می‌کنند، روحیه پیدا می‌کنند، انگیزه پیدا می‌کنند، محاصره را از بین می‌برند و دشمن را متواری می‌کنند (سخنرانی رهبری ۱۳۹۸/۱۰/۲۷).

سردار سلیمانی در جواب تهدید ترامپ فرموده بود:

ما نزدیک به شما هستیم، جایی که تصورش را هم نمی‌توانید بکنید، من به تنهایی برای مقابله با تو کافی‌ام.

هرچند ترامپ معنای این حرف را نفهمیده بود. شهادت سردار تفسیر این کلام را تبیین کرد. شهادتش سبب ترک آمریکا از عراق، اتحاد مردم عراق، برگردانده شدن امنیت به شهرهای عتبات، از بین رفتن توطئه ایران ستیزی، برگردانده شدن اتحاد سیاسی به ایران، درک غلط بودن مذاکره با آمریکا برای همگان، لزوم داشتن بالاترین قدرت نظامی در بالاترین حد ممکن، اتحاد جبهه مقاومت، لکه دار شدن حیثیت آمریکا و... شد (کاوه، ۱۳۹۸ ش: ۳۳). اگرچه دشمنان نسبت به ایرانیان ظلم و بدعهدی می‌کنند اما در دل‌شان اذعان دارند که با یک قدرت روبرو هستند. شاهد مثال این عمل، وجود تصویر حاج قاسم در اتاق وزیر دفاع آمریکا است که این نشان‌دهنده رقیب دانستن سردار سلیمانی برای او است (همان: ۵۸).

نقش بی‌بدیل سردار سلیمانی در مدیریت منطقه و مقابله با دشمنان، القابی چون؛ شیخ فرمانده، قدرتمندترین فرد خاورمیانه، کابوس اسرائیل، قوی‌ترین مامور مخفی در خاورمیانه، دشمنی که هم مورد تنفر و هم مورد تحسین است، ژنرال بی‌سایه و بهترین فرمانده جنگی جهان را از سوی آمریکایی‌ها و اسرائیلی‌ها، برای او به دنبال داشته است (کرامتی، ۱۳۹۸ ش: ۶۰-۶۵). شجاعت این منتظر حضرت حجت علیه السلام را می‌توان از پیامی که به گروهک تکفیری داعشی داد یافت:

اگر می‌خواهید برای فرزندان تان، خاطره‌ای بر جای بگذارید، هرچه سریع‌تر به خانه‌های خود برگردید... بی‌شک اگر پای مان به امر ولی و امام‌مان، به میدان نبرد باز شود به خدا سوگند که مادران تان از به دنیا آوردن تان، خود را لعنت می‌کنند...

والله اگر که پای تان به حرم حسین علیه السلام برسد، سرهای بریده شما را برای حرم زینب علیها السلام به پیشکش خواهیم برد و نماز ظهر را در بقیع اقامه خواهیم کرد (همان: ۳۶).

در سوریه در تمامی خطوط عملیاتی و هجومی حاضر شد. سردار در باشکوی حلب، مورد هجوم تیرهای مستقیم داعش قرار گرفت. در سابقه، در جنوب حلب، ماشین او را به رگبار بستند. در قلعه حلب، مورد هجوم تیر قناصه دشمن قرار گرفت. در شمال حماه، انتحاری دشمن، در نزدیکی حاج قاسم منفجر شد. موشک مسلحین نزدیک او منفجر شد. اولین نفری بود که با هلی کوپتر وارد حلب که محاصره شده بود، گردید و مورد هجوم ضد هوایی دشمن قرار گرفت. اولین نفری بود که با هواپیما، شبانه وارد حلب شد. این در حالی بود که تیر مستقیم توپ ۲۳ النصره، کل باند را زیر آتش داشت. و بعد از آن، دیگر نیروها را آوردند. اولین نفری بود که با هواپیما در روز روشن، وارد فرودگاه حلب شد و این در حالی بود که هواپیما، زیر برد موشک های ضد هوایی دشمن بود و باند فرودگاه زیر موشک ها و راکت های کاتیوشا و توپخانه تروریست ها قرار داشت. و بعد از این، فرودگاه حلب شبانه روزی شد. اولین فردی بود که فرودگاه تدمر را با فرودش بازگشایی کرد. اولین نفری بود که با توجه به حضور آمریکا در جناح راست، و داعش در جناح چپ، با هلی کوپتر به جبل الغراب، سنجری، بئر طیاریه رفت و باعث تقویت روحیه رزمندگان و فرماندهان میدانی شد و با بررسی جبهه، ادامه عملیات را طرح ریزی کرد. اولین نفری بود که با هلی کوپتر از بالای سر داعش، به سد الوعر رفت و آن جا به نیروهای دفاع مردمی سنی و شیعه سوریه و فاطمیون سرکشی کرد. او در ابوکمال مورد هجوم تیر قناصه داعش قرار گرفت که با خطا رفتن گلوله داعش و اصابت تیر به بلوک دیوار پشت بام، تکه های خرد شده بلوک، به سر، صورت و چشم حاجی ریخته شده بود (شیرازی، ۱۳۹۹ش: ۱۲۷). همه اینها حاج قاسم را در دل مردم به عنوان الگویی قدرتمند و مقتدر، منتظر معرفی نموده است.

۳. نقش الگویی شهید سلیمانی در افزایش میزان صبر و بردباری جامعه

جنگ با مستکبران عالم آن هم در چندین منطقه و درافتادن با کفر و شرک و نفاق تحملی بسیار بالا می خواهد. باید کسانی باشند که از زیر بار مشکلات ناشی از آن خم به ابرو نیاورند. حاج قاسم همانند یاران حضرت دلی دریایی دارند، امواج متلاطم، شداید و سختی ها دل آنان را نمی لرزاند «قُلُوبُهُمْ كَزُبُرِ الْحَدِيدِ». (ابن بابویه، ۱۳۶۲ش: ج ۲، ۵۴۱) آنان بر هر مشکلی که می تازند آن مشکل را برطرف می کنند. اگر به کوه ها هجوم برند آنها را از پای در می آورند «لَوْ أَنَّهُمْ هَمُّوا بِإِزَالَةِ الْجِبَالِ لَأَزَالُوهَا مِنْ مَوَاضِعِهَا» (یزدی، ۱۴۲۲ق: ج ۲، ۱۶۵) آنان گروهی هستند

که با صبر و شکیبایی خود بر خدا منت نمی‌نهند «قَوْمٌ لَمْ يَمُتُوا عَلَى اللَّهِ بِالصَّبْرِ» (ابن ابی الحدید، ۱۴۰۴ق: ج ۹، ۱۳۰؛ صبحی صالح، ۱۴۱۴ق: ۲۰۹). در بحبوحه جنگ با تکفیری‌ها خبر رحلت پدرشان را شنیدند و ایشان صبورانه و بی‌سر و صدا برای مراسم پدر رفتند، بدون این‌که نیروها متوجه شوند که مبادا از آرامش‌شان در میدان جنگ کم شود (اکبری، ۱۳۹۹ش: ۱۹). شهید سلیمانی در سختی‌های کاری، مسئولان را دعوت به صبر می‌کرد و اول از همه خودشان به این توصیه‌ها عمل می‌کردند. با توجه به حجم بالای مراجعه‌کننده‌ها که بیشترشان از جانبازان شیمیایی و اعصاب و روان بودند، حاج قاسم هیچ‌گاه چروکی در پیشانی‌اش دیده نشد و با روی باز و طمأنینه خاص راهگشای مسائل ارباب رجوع بود (طهماسبی و دیگران، ۱۳۹۸ش: ۱۴۸). حدود چهل سال مبارزه بی‌امان و فرماندهی مؤثر در عرصه‌های مختلف، به صورت پیوسته و بدون توقف نشان از بردباری ایشان در راه اسلام است. خیلی از نظامیان بعد از دفاع مقدس، به خاطر فشارهای روانی و جسمی، توانمندی خود در جهاد را از دست داده بودند ولی ایشان به صورت پیوسته این مسئولیت را در طول چهل سال حفظ کردند (مصاحبه با سردار جعفری، یادنامه شهید حاج قاسم سلیمانی، ۱۳۹۹ش: ۳۴).

این شهید بزرگوار، عامل تام به کلام امیرالمومنین علیه السلام بود، آن جایی که فرمودند:

أمر الله جمجتك تد في الأرض قدمك. أرم ببيصرك أقصى القوم، و غرض بصرك، واعلم أن النصر من عند الله سبحانه؛

کاسه سرت را به خدا به عاریت بسیار، پای بر زمین می‌خکوب کن، به صفوف پایانی لشگر بنگر، از فراوانی دشمن چشم‌پوش و بدان که پیروزی از آن خدای سبحان است... (صبحی صالح، ۱۴۱۴ق: ۹).

ایشان در نامه‌ای به هم‌زمان شهیدش نوشته است:

عزیزانم! من بارها و بارها جان دادن تان را نظاره کردم و صدها قتلگاه شما را به نظاره نشست‌ام. من خرخر بریدن گلوی شما را با گوشم شنیده‌ام. در زیر تانک، له شدن برادران تان و زیر شلاق دژخیم، فریاد خمینی خمینی تان را نظاره‌گر بوده‌ام. جان دادن‌های مظلومانه و معنوی تان را هنوز از شیارهای پاشنه پای تان در خوزستان و کردستان که هنوز چشمه خون می‌جوشد. من بوی گوشت کباب شده بدن تان را در صدها میدان مین، تک و پاتک‌ها بارها استشمام کرده‌ام؛ بدن‌هایی که در گودال‌های بمب برای همیشه ناپدید شدند... (شیرازی، ۱۳۹۹ش: ۱۱۵).

سردار سلیمانی با دیدن همه آن صحنه‌ها صبورانه مصمم شد که بایستد و نتیجه خون یارانش را که پیروزی اسلام است، رقم بزند.

۴. نقش شهید سلیمانی در ایجاد اتحاد و همدلی

یاران حضرت حجت علیه السلام یکدل و هماهنگ هستند؛ امیرالمومنین علیه السلام می‌فرماید: آنها برگزیدگانی‌اند که خداوند قلوب آنها را به یکدیگر گره زده است «يُؤَلِّفُ اللَّهُ بَيْنَهُمْ...» (صبحی صالح، ۱۴۱۴ق: ۲۴۰).

و پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نیز فرمودند:

يُؤَلِّفُ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ (بحرانی، ۱۴۱۱ق: ج ۶، ۴۶۴).

روح برادری، اعتماد، همدلی و یکرنگی بر آنان حاکم است. اندیشه‌های شان متحد و یگانه، دیدگاه‌های شان همانند، دل‌های شان به هم پیوسته و به هم گره خورده است. به یکدیگر عشق می‌ورزند و با هم مهربانند و خیرخواه همدیگر هستند. رابطه دوستی آنها چنان مستحکم است که گویی برادران تنی و از یک پدر و مادراند «کأنما رباهم أب واحد و أم واحدة، قلوبهم مجتمعة بالمحبة و النصيحة» (حائری یزدی، ۱۴۲۲ق: ج ۲، ۱۶۵).

انسجام و اتحاد کلمه در میان مدیران مطلبی بسیار اساسی و مهم است و یاران حضرت از این نعمت الهی به شکلی شایسته برخوردارند و تواضع و روح برادری در میان آنان موج می‌زند. از این رو، به یکدیگر احترام می‌گذارند. خیرخواه یکدیگرند. نسبت به هم موااسات دارند. هیچ‌گونه اختلاف و نزاعی میان آنان در نمی‌گیرد... این یکدلی آنها به خاطر از بین بردن خودخواهی‌های شان است. که همه با تفکر واحد و زیر لوای واحد قیام می‌کنند. شهید سلیمانی در وصیت‌نامه خود، سیاسیون کشور را مورد خطاب و به آنها تذکر داده که چنانچه عمل و گفتار و مناظرات شان، سبب تضعیف دین و انقلاب شود، مغضوب رسول الله صلی الله علیه و آله خواهند بود. در تفکر شهید سلیمانی، مهم‌ترین مؤلفه وحدت، وحدت حول موضوعات اصولی است من جمله؛ وحدت حول دشمن (سخنرانی شهید سلیمانی، www.ihu.ac.ir، ۱/ ۷/ ۱۳۹۵). حاج قاسم سلیمانی فرزند رشید و مجاهد ایثارگری بود که رهاورد جهاد شبانه‌روزی اش عزت و امنیت برای ایران و همه ملت بود و لذا این وحدتی که خوشبختانه در زیر تابوت پیکر مطهر شهید سلیمانی و شهدای همراه ایشان در بین مردم دیده شد باید محفوظ بشود (سخنرانی رهبری، KHAMENEI.IR، ۱۳۹۸/۱۰/۱۸). یکی از کارهایی که شهید سلیمانی در هنگام حمله تروریست‌ها به عراق و سوریه انجام داد این بود که با سفر به مسکو نقش به‌سزایی در

همراه کردن روسیه و پوتین برای ورود به میدان نبرد سوریه داشت و همه این تدابیر در همدلی بین ملت‌ها مؤثر بوده است. مهندس پرویز فتاح، رئیس بنیاد مستضعفان می‌گوید:

آن قدر روح حاج قاسم بالا بود و ذهنش وسیع بود، با افرادی در خارج از کشور کار می‌کرد و آنها برای حاج قاسم کار می‌کردند که واقعاً که مخصوصاً نیروهای حزب‌اللهی دارند، عمراً با اینها کار نمی‌کنند. سپاه سلیمانی، دامنه‌اش خیلی وسیع بود، فقط این نبود با نیروهای حزب‌اللهی و ارزشی و مدافعین حرم کار کند؛ که البته حساب اصلی‌اش روی اینها بود؛ ولی من می‌خواهم با قاطعیت بگویم حاج قاسم توانست خیلی‌ها را در دنیا به سپاه خودش جذب کند (ویژه‌نامه مکتب سلیمانی، ۸۴).

۵. نقش شهید سلیمانی در آمادگی عمومی انتظار و مقاومت

در مقاطع مختلف تاریخ امامان معصوم علیهم‌السلام، این حقیقت مشخص می‌شود که مردم، آمادگی لازم برای استفاده بهتر از حضور امام را نداشتند. آنان در زمان‌های گوناگون، فیض محضر معصوم را قدر ندانستند و از زمزم جاری هدایت‌های او آن‌چنان‌که بایسته بود بهره نبردند. خداوند متعال آخرین حجت حق را پنهان کرد تا هر زمان که آمادگی عمومی برای پذیرش او فراهم شد، ظاهر شود و همگان را از سرچشمه معارف الهی سیراب سازد. بنابراین وجود آمادگی از شرایط بسیار مهم برای ظهور مصلح موعود است و به وسیله آن، حرکت اصلاحی آن حضرت به نتیجه مطلوب خواهد رسید (بالا دستیان و دیگران، ۱۳۹۳ ش: ۱۶۴). هفته‌نامه اشپیگل چاپ آلمان در تعریفی از حاج قاسم، این‌طور بیان فرمودند:

قاسم سلیمانی از آن دسته از فرماندهان نیست که در خانه بنشینند و نیروهایش در خط مقدم نبرد باشند (کاوه، ۱۳۹۸ ش: ۱۳).

انگار محل کار شهید سلیمانی، در جای خاص و زمان خاصی نبود، در همه مکان‌ها و زمان‌ها دغدغه اسلام و مسلمانان را داشت. یکی از مقامات بلندپایه آمریکایی می‌گوید:

سلیمانی هراس‌انگیز است، همه جا هست و هیچ جا نیست... (همان: ۱۱۰).

برای نخستین بار در تاریخ اسلام، حاج قاسم مبدع طرحی شد که بحث دفاع از حرم را بین‌المللی کند و یکباره فاطمیون، زینیون، علویون از کشورهای مختلف، هر کدام بیرقی از اهل بیت علیهم‌السلام را در دست گرفته، و به دفاع از اهل بیت علیهم‌السلام، در جبهه عراق جنگیدند و عنصر مقاومت، به عنوان اکسیری در کالبد منطقه، گسترش یافت (ویژه‌نامه مکتب سلیمانی، ۱۱۷).

رهبر معظم انقلاب در جمع خانواده‌های معظم شهدای حرم، فرموده‌اند:

افتخار جمهوری اسلامی، امروز این است که ما در مجاورت مرزهای رژیم صهیونیستی

نیرو داریم، حالا یا نیروهای خودمان یا نیروهای حزب الله یا نیروهای مقاومت یا نیروهای اهل... این برای اسلام و برای جمهوری اسلامی خیلی افتخار بزرگی است.

۶. نقش شهید سلیمانی در زهد و پارسایی

یاران مهدی علیه السلام جلال و جبروت و حشمت ظاهری ندارند؛ آنها بدون تشریفات ظاهری و با سادگی و بی آلاچی در جامعه ظاهر می شوند. از این رو، در بین مردم ناشناخته اند. در نگاه مستکبران خوار و کوچک جلوه می کنند، ولی در میان عرشیان معروف و در نگاه دینداران ارزشمند هستند. امام علی علیه السلام در وصف آنها می فرماید:

گروهی با کافران به نبرد می پردازند که در نظر مستکبران خوار و زیون هستند، در آسمان معروف و در زمین ناشناخته اند «يُجَاهِدُهُمْ فِي اللَّهِ قَوْمٌ آذِلَّةٌ عِنْدَ الْمُتَكَبِّرِينَ، فِي الْأَرْضِ مَجْهُولُونَ، وَ فِي السَّمَاءِ مَعْرُوفُونَ» (صبحی صالح، ۱۴۱۴ق: ۱۴۸).

ظاهر آنان نشان نمی دهد که جزو اصحاب خاص مهدی علیه السلام هستند. نمونه های فراوانی از این نوع یاران در هشت سال دفاع مقدس وجود داشتند: شهید همّت، شهید باکری، شهید خرازی و سردار دل ها و دیگر سرداران رشید اسلام را می دیدند و باور نمی کرد که فرمانده لشکر و فدایی راه امام راحل علیه السلام هستند؟!

منتظران حضرت به دنبال اندوختن طلا و نقره و ثروت نیستند. یکی از نقاط ضعف در مدیریت و مدیران، روحیه اشرافی گری است. اشرافی گری به تعبیر مقام معظم رهبری برای یک کشور آفت است ولی اشرافی گری مسئولان آفت مضاعف است. یاران خاص مهدی علیه السلام زندگی معمولی دارند. روند زندگی آنها به سمت تنعم و تجمل پرستی نیست. آنها با امام شان پیمان بسته اند که همانند او ساده زندگی کنند؛ غذای ساده بخورند؛ لباس ساده بپوشند؛ وسیله نقلیه معمولی سوار شوند؛ به مقدار کم قانع باشند. امام صادق علیه السلام درباره ساده زیستی حضرت مهدی علیه السلام می فرماید:

به خدا سوگند! او جامه درشت می پوشد و خوراک خشک و ناگوار می خورد «فوالله ما لباسه إلا الغليظ ولا طعامه إلا الجشب» (نعمانی، ۱۳۹۷ق: ۲۳۳).

امام زمان علیه السلام از یاران خود تعهد می گیرد که همین سیره را عملی کنند و آنها نیز در این مسیر دست از پا خطا نمی کنند. این فرمانده جنگاور حتی در میدان جنگ هم، مراقب حدود شرعی بودند. حتی از سلاح هم به جا و درست استفاده می کردند. مراقب بودند به کسی ظلم و تعدی نشود. در عرصه های نظامی احتیاط هایی می کردند که شاید خیلی ها مراعات نکنند.

بسیار مراقب حفظ جان اطرافیان و سربازانش بودند(سخنرانی رهبری در دیدار با مردم قم، ۱۳۹۸/۱۰/۱۸). در عملیات پاکسازی اشرار، نیروها برای شروع عملیات در روز داوطلب شدند ولی سردار سلیمانی برای حفظ جان نیروهایش، با عملیات در روز مخالفت کرد و در جواب‌شان فرمود:

من یک تار موی شما را با صد نفر از این قاچاقچیان عوض نمی‌کنم(روایت سردار علی قاسمی، یادنامه شهید سلیمانی، ۱۳۹۹ش: ۵۹).

ایشان پیروز در جهاد اکبر بودند(سخنان رهبری در دیدار با خانواده شهید، ۱۳۹۸/۱۰/۱۳). شهید سلیمانی از انسان‌هایی بود که خوی فراموش شده دوران جبهه و ابتدای انقلاب که فداکاری و از خودگذشتگی بود را با خود به دهه ۹۰ آورد(کاوه، ۱۳۹۸ش: ۱۹). اقدام قابل تامل سردار سلیمانی در میدان نبرد، نشان دهنده نهایت پارسایی این سردار بزرگ است که در مهم‌ترین و سخت‌ترین شرایط شغلی، حق الناس را فراموش نمی‌کند. نامه حاج قاسم به صاحب منزلی که از بی‌تشی به عنوان مقرر استفاده کرده بود از این شاهد مثال هاست. فرمانده سپاه قدس ضمن معرفی خود و عذرخواهی بابت ورود به منزل، ابراز آمادگی خود را برای پرداخت هرگونه خسارت احتمالی اعلام نمود. ایشان در بخشی از این نامه، این‌طور بیان فرموده بودند:

من میان خودم(به عنوان یک شیعه) و شما(به عنوان یک سنی) تفاوتی قائل نیستم زیرا خود را پیرو سنت رسول الله ﷺ و شما را محب اهل بیت ﷺ می‌دانم(همان: ۷۳).

همچنین در حاشیه آزادسازی شهر بوکمال در جمع رزمندگان، این‌طور فرمودند: ما در این‌جا باید به حلال و حرام زندگی مردم دقت داشته باشیم، بیت مردم را نمی‌توانیم تصرف کنیم، در نماز خواندن دقت کنیم. این‌جا جای مستحبات و نزدیک‌ترین نقطه به خداوند است(مهروان‌فر، ۱۳۹۷ش: ۲۸۹).

خانم زینب سلیمانی می‌گوید:

روزی که بابا، مدال ذوالفقار را از حضرت آقا گرفتند، به ایشان تبریک گفتیم. گفتند: اینها همه دنیوی است! دعا کن یک روز مدال اخروی ام را از خدا بگیرم.

سردار سلیمانی توجهی به متاع ناچیز دنیا نداشت، ایشان به دنبال دست‌یابی به وعده الهی بودند ﴿فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يَقْتُلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾؛ پس، باید آنها که زندگی دنیا را به آخرت

فروخته‌اند، در راه خدا پیکار کنند و آن کس که در راه خدا پیکار کند و کشته شود، یا پیروز گردد، پاداش بزرگی به او خواهیم داد(نساء: ۷۴). با همین جهان بینی است که مقام معظم رهبری در جلسه اعطای نشان ذوالفقار، فرمودند:

مجاهدت در راه خدا با این چیزها قابل معاوضه و جبران نیست... آنچه در برابر مجاهدت در راه خدا وجود دارد، و خدای متعال در مقابل تقدیم کردن و روی دست گرفتن جان و مال در راه خدا قرار داده، بهشت است، رضای خداست... برحسب محاسبات مادی دنیایی قابل ذکر است اما بر حسب محاسبات معنوی و الهی قابل ذکر نیست.

سردار محمد اسماعیل کوثری می‌گوید:

سال ۶۹ که حضرت آقا پرونده‌های مان را برای اعطای درجه خواستند، من و حاج قاسم و حاج احمد کاظمی و سردار شوشتری، با خون مان برایشان در نامه‌ای نوشتیم که برای درجه به سپاه نیامده‌ایم؛ اما حضرت آقا گفتند که امام روی این مسئله تأکید داشتند و این درجه‌ها برای نظم و سازماندهی سپاه لازم است. بعد هم پیغام فرستادند که اگر نمی‌توانید این درجه را تحمل کنید، بروید و فکری به حال خودتان کنید؛ مگر این که سعی کنید شما سوار درجه‌تان شوید! از همان روز بود که حاج قاسم همه درجه‌هایش را ندیده گرفت (ماه نامه فکه، ش ۲۰۲، ۶۷).

ایشان علاوه بر این درجات، پست ریاست را نیز، نادیده گرفتند و در پاسخ به پیشنهاد کاندیداتوری این‌گونه مسئولان را مجاب کردند: «الحمد لله در کشور ما آن قدر شخصیت‌های مهم و ارزشمند مهم و گمنامی وجود دارد که نیازی نیست سربازی، پست سربازی خود را رها کند. افتخارم این است که سرباز صفر در پست دفاع از ملتی باشم که امام فرمود جانم فدای آنها باد...» (۶ اردیبهشت ۱۳۹۶، www.ihu.ac.ir) هم خودشان از دنیا فراری بودند و هم به دیگران توصیه می‌نمودند:

حریص نباشید که به کجا برسید از نظر مالی و پست و درجه و جایگاه مادی؛ اینها قیمتی ندارد (سخنرانی در جمع پاسداران، بهمن ۱۳۸۸).

بررسی شخصیت سفارش شده امام علی علیه السلام با عملکرد حاج قاسم و سایر سرداران اسلام چقدر بهم شباهت دارد و این نوع زندگی همان زندگی منتظرانه است و باید الگو برای جوامع انسانی قرار گیرد.

۷. نقش الگویی شهید سلیمانی در امنیت بخشی

حاج قاسم، مرد امنیت جهان اسلام و مرد امنیت مستضعفان دنیا بود. بعد از اتمام جنگ تحمیلی، حاج قاسم سلیمانی مرد امنیت داخلی شد. ایشان تمام تلاش شان را برای مبارزه با اشرار و به امنیت رساندن مردم جنوب شرق ایران به کار بست. عملیات آزادسازی هزار اسیر از چنگال اشرار مخل امنیت که به خاک افغانستان، منتقل شده بودند، با مدیریت و حضور سردار سلیمانی، موجبات آزادی اسرا را فراهم کرد. او به کمک ملت‌های منطقه توانست همه نقشه‌های نامشروع آمریکا در منطقه غرب آسیا را خنثی کند، این آدم توانست در مقابل تشکیلات که با پول و توانایی‌های دیپلماسی آمریکایی و زورگویی‌های آمریکا روی کشورهای ضعیف داشتند، قد علم کند که نقشه‌هایی که تهیه شده بود را در منطقه غرب آسیا خنثی کند... (سخنرانی رهبری، ۱۳۹۸/۱۰/۱۸). و این‌گونه امنیت ملت‌ها تأمین شد. علاوه بر آن در طول عملیات، حواسش به مجروحان و پیکرهای شهدا هم هست، و بارها به رزمندگان، سفارش حال مجروحان و پیکر شهدا را می‌کردند. زمانی که کشورهای غربی از نبرد ۳۰ ساله در منطقه بر سر درگیری‌های مذهبی سخن می‌گفتند، این ایران به رهبری شهید سلیمانی بود که توانست توطئه را خنثی کند. توطئه‌ای که قرار بود به ریشه‌کنی کامل نقش اسلام در امور سیاسی و دین زدایی کامل این منطقه تبدیل شود. هم اکنون نه تنها تروریست‌ها در منطقه خاورمیانه به طور کامل سرکوب شده‌اند، بلکه شاهد این هستیم که بازگشت تروریست‌های داعشی به اروپا موجب دردسرهای فراوانی برای غرب شده است (کاوه، ۱۳۹۸ ش: ۱۱۸). منتظر امام زمان عجله الله تعالی فرجه برای زمینه‌سازی زندگی پس از ظهور، باید دغدغه قشر مستضعفان را داشته باشد. شهید سلیمانی علاوه بر وظایف شغلی و مدیریتی توجه کاملی به بحث امرار معاش نیازمندان داشت (مالک زمان، ۱۳۹۸ ش: ۳۹).

شیخ خالد الملا، روحانی برجسته اهل سنت عراق، می‌گوید:

حاج قاسم سلیمانی کشورش را ترک کرده و در شنزارها و صحراها مشغول مشورت‌دهی به عراقی‌ها در نبرد با تروریسم شده و روی خاک صحراها استراحت می‌کند. او مرد بسیار بزرگی است که با هدف حمایت از اسلام و مسلمانان به عراق آمده و به سوریه هم می‌رود (شیرازی، ۱۳۹۹ ش: ۲۵).

۸. نقش الگویی شهید سلیمانی در اطاعت‌پذیری جامعه به جانشین ولی‌الله

ارتباط و سلوک یاران امام مهدی عجله الله تعالی فرجه از جنس ارتباط موسی با خضر نیست که اگر خضر کشتی را سوراخ کرد و یا غلامی را به قتل رساند و یا دیوار در حال خراب شدن را بازسازی کرد

موسی راز هریک از این تصمیم‌ها را از خضر بخواهد، بلکه رابطه از نوع رابطه یاران اصحاب سیدالشهدا علیه السلام است که در برابر تصمیم امام هیچ تعللی نمی‌کنند، یاران حضرت، امام خود را به شایستگی می‌شناسند و به او اعتقاد دارند «الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ» این معرفت، شناخت شناسنامه‌ای نیست بلکه معرفت به حق ولایت است. آنان بازوان پرتوان مهدی علیه السلام هستند و در برابر او سلم محض و مطیع محض هستند. تمام تلاش آنها همین است که فرامین امام‌شان را اجرا کنند و هر چه امام دستورشان دهد، انجام می‌دهند. و اطاعت آنها در برابر فرمان امام‌شان از کنیز زرخید، بیشتر است «وَهُمْ أَطَوْعُ لَهُ مِنَ الْأُمَّةِ لِسَيِّدِهَا» (نیلی، ۱۴۲۶ ق: ۹۷). به تعبیر امروزه آنان در برابر قرائت امام زمان علیه السلام از خود قرائتی جدا ندارند.

رهبر انقلاب در شهریور ۱۳۹۳ ضمن نامه‌ای به حاج قاسم چنین نوشته‌اند:

از نگرانی خود نسبت به خطرات حضور در منطقه چیزی نمی‌گویم، ولی بدانید نگرانم! حاج قاسم پاسخ داده بودند: جان من هزاران بار فدای جان ارزشمند شما باد) کاوه، ۱۳۹۸ ش: ۷).

شهید سلیمانی اطاعت از جانشین ولی خدا را بر خود فرض می‌دانست و از منتظران عصرهای گذشته، درس‌ها گرفته بود که مبادا لحظه‌ای در برابر اطاعت از او امر نائب الامام، تخطی نکند که در غیر این صورت فرو رفتن در گمراهی عمیق، حتمی است. همان طوری که رهبر معظم انقلاب، پیام ترامپ را که توسط نخست وزیر ژاپن با خود به ایران آورده بودند را تحویل نگرفتند، کار مشابهی توسط حاج قاسم هم انجام شد. زمانی که سردار سلیمانی در بوکمال بودند، رئیس سازمان سیا به وسیله یکی از رابطان خود در منطقه، نامه‌ای برای سردار سلیمانی فرستاد. اما ایشان گفت: نامه تو را نمی‌گیرم و نمی‌خوانم و اصلاً با این افراد صحبتی ندارم. و این‌گونه مانند رهبر خود استکبارستیزی می‌کند. اوست که خودش را به رهبر «فرزند و سرباز شما قاسم سلیمانی» معرفی می‌کند (راوی، سردفتر مقام معظم رهبری). ایشان فرمول عاقبت بخیری و مهم‌ترین محور محاسبه اعمال در قیامت را در تبعیت از ولایت فقیه معرفی کردند. ایشان سفارش فرمودند که در کشور، نباید کلامی برخلاف سیاست‌ها و منویات رهبر انقلاب گفته شود و اگر هم گفته شود و اعتراضی صورت نگیرد در گناه آن سهیم هستیم. لذا همان طور که یاران خاص مهدی علیه السلام در همه عرصه‌ها الگو و نمونه‌اند. سردار رشید اسلام در این عرصه الگویی توانمند برای انسان‌های منتظر عصر غیبت می‌باشد.

۹. نقش شهید سلیمانی در ایمان راسخ

در زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام مسئله‌ای که بیش از مسائل دیگر دارای اهمیت است و دارنده آن می‌تواند الگویی بسیار مناسب باشد، عبارت است از ایمانی عمیق و استوار به گونه‌ای که حوادث دنیا نمی‌تواند هیچ تزلزلی در آنها ایجاد کند. دل‌های آنها با چنین ایمانی استوار مستحکم است.

این ویژگی در روایات با تعابیر مختلف مورد ستایش قرار گرفته است. چنان‌که امام باقر علیه السلام می‌فرماید:

أَلَا هُمْ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا (کلینی، ۱۴۰۷ق: ج ۱، ۸۷)؛
بدانید که آنها مؤمنان حقیقی‌اند.

گاهی نیز در قالب تشبیه و مانند آن از این ویژگی یاد شده است مانند این گفتار امام صادق علیه السلام که می‌فرماید:

... هِيَ رِجَالٌ كَأَنَّ قُلُوبَهُمْ زُبُرُ الْحَدِيدِ، لَا يَشُوبُهَا شَكٌّ، فِي ذَاتِ اللَّهِ أَشَدُّ مِنَ الْحَجَرِ جَزَائِرِي، (۱۴۲۷ق: ج ۳، ۱۸۲)؛

آن (گنجینه‌ها) مردانی هستند که دل‌های‌شان مانند پاره‌های آهن است، هیچ‌گونه تردیدی در آنها راه ندارد، در اعتقادشان به خدا از صخره و سنگ محکم‌ترند.

از این رو قوت ایمان باعث می‌شود انسان در میدان عمل، قدرت مدیریت و فرماندهی داشته باشد؛ ایمان به خدا، ایمان به راه، هدف و آرمان حاکمیت جهانی توحید و عدالت، احساس فداکاری در راه هدف و خویشتن از اوصاف یاران خدا است این گروه کسانی هستند که اندک‌شان در صحنه مبارزه با تعداد زیاد کفر و استکبار جهانی پیروز می‌کند ﴿كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (بقره: ۲۴۹). ایمان قاسم سلیمانی است که می‌تواند با توجه به یک نفر بودن‌شان همانند آیه مذکور شهر محاصره شده ۳۶۰ درجه‌ای کردستان عراق را یک شبه آزاد کند و ورق به نفع مردم عراق برگردد. قدر ایمان این شخصیت در مقام تطبیق با یاران حضرت مهدی علیه السلام که در روایات فراوان آمده است:

شباهت‌های عینی و حقیقی دارد و این نشان می‌دهد در این دوران انسان‌هایی هستند که این لیاقت را دارند تا همانند یاران حضرت باشند و سردار دل‌ها، الگوی عملی و مصداق عینی از یاران حضرت قرار بگیرد.

۱۰. نقش شهید سلیمانی در مهندسی فرهنگ مقاومت

شهید سلیمانی چهره بین‌المللی مقاومت است و همه دل‌بستانان مقاومت، خونخواه اویند (۱۳۹۸/۱۰/۱۳). ایشان احیاگر نهضت مقاومت است. اقدامات منحصر به فرد شهید سلیمانی، ایشان را صاحب مکتب کرده است:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ (حجرات: ۱۵)؛

همانا مؤمنان واقعی کسانی هستند که به خدا و رسولش ایمان آورده‌اند سپس هرگز شک و تردیدی به خود راه نداده و با اموال و جان‌های خود در راه خدا جهاد کرده‌اند آنها راستگویانند.

استقامت، انتخاب سخت‌ترین راه است. شهید سلیمانی در سیره مبارزاتی خود، کاملاً استوار بود و تردیدی به دل راه نداده و با این استقامتش، امداد فرشتگان و ملائک را درک کرده بود. ایشان خود را سپر قرار داده بودند تا مسلمانان، راحت سر بر بالشت بگذارند. در جنگ‌ها جلودار بودند. امام خط‌شکن بود. اول خود حرکت کرد و بعد مردم را فراخواند، دلیل موفقیت ما در جنگ برگرفته از همین فرهنگ بود. فرماندهان در جنگ جلودار بودند، اگر وزیری در ساختمان بلند بالا و کاخ نشست و دستور صادر کرد، این فرمان تا به نفع ملت اجرا شود نفس مردم را می‌گیرد (سخنرانی شهید سلیمانی، ۲۲ بهمن ۱۳۹۶ در کرمان). سردار سلیمانی معتقد بود باید با گسترش حلقه‌های مقاومت اسلامی در همه کشورهای منطقه، منطقه جدیدی ساخت که آمریکا و اسرائیل و به طور کلی، غرب نتواند در آن رسوخ کرده و به سیاست‌های تجاوزکارانه خود، ادامه دهد. نقش سردار سلیمانی در متحد کردن نیروهای مقاومت مثال‌زدنی بود. حضور سردار و معرفی انقلاب، فرهنگ بسیجی و جهاد در بین فرماندهان، باعث ایجاد وحدت در بین نیروهای مقاومت شد. به گونه‌ای که سربازان زینیون کشمیر، فاطمیون افغانستان، جیش الشعبی سوریه، هسته مقاومت لبنان، هسته مقاومت فلسطین و حشد الشعبی عراق، همه برای یک هدف واحد مبارزه می‌کردند (حسینی، ۱۳۹۸ ش: ۹۲). شجاعت و مقاومت جزء خصلت‌های ایرانی است. زبونی و عقب‌نشینی و انفعال و مانند اینها ضدروحیه ملی ماست. آنهایی که ادعای ملیت می‌کنند و عملاً زبونی از خودشان نشان می‌دهند، دچار تناقضند. او مظهر شجاعت بود، مظهر مقاومت بود. این را همه مشاهده می‌کردند و می‌دیدند (بیانات رهبری در دیدار دست‌اندرکاران مراسم سالگرد شهید حاج قاسم سلیمانی، ۱۳۹۹/۹/۲۶).

سردار سلیمانی در سال ۱۳۹۳ در پیامی به فرماندهان مقاومت فلسطینی درباره گوشه‌ای از

واقعیات جنگ ۲۲ روزه سخن گفت:

... ما در محضر خدای عزوجل، با شهدا عهد می‌بندیم که بر عهد خود پایبند بمانیم و دگرگونه نشویم؛ همان‌گونه که بودیم و هستیم به تکالیف دینی خود در حمایت از مقاومت، عمل کنیم؛ ما تأکید می‌کنیم که در اصرار برای پیروزی مقاومت و بالابردن آن تا پیروزی ادامه خواهیم داد... (کاوه، ۱۳۹۸ ش: ۲۶).

حضور سپهبد سلیمانی در عملیات‌ها، حال همه نیروها را خوب می‌کرد و قوت قلبی برای همگان بود... ایشان همیشه در منطقه و میدان بود. شهید سلیمانی در مراسم سالگرد شهادت شهید عماد مغنیه این‌گونه مقاومت خود در راه پیروزی اسلام را تبیین نمودند:

ما هیچ شیئی نمی‌خواهیم مگر این که به دشمنان فکر می‌کنیم و جلوی چشم ماست. این رژیم ماندنی نخواهد بود. اعمال این رژیم مزدور نشان می‌دهد که این رژیم پایدار نیست و هیچ عوامل و آثار پایداری در این رژیم دیده نمی‌شود. راه شهیدان عماد مغنیه، جهاد مغنیه و دیگر شهدای ارزشمند فلسطین و لبنان و عراق و دیگر جاهای مختلف استمرار پیدا خواهد کرد و امروز می‌بینید جبهه مقاومت از منطقه محدود، وسعت بزرگی پیدا کرده و هر روز بر وسعت آن افزوده خواهد شد (مهروان فر، ۱۳۹۷ ش: ۲۶۸).

نتیجه‌گیری

از مجموع آنچه گذشت، نتیجه گرفته می‌شود که تحولات بنیادینی که حضرت حجت علیه السلام در عرصه جهانی ایجاد می‌کند با کرامت و معجزه درست نمی‌شود، بلکه خداوند یارانی برای نصرت امام زمان علیه السلام ذخیره کرده که حضرت را در امر حکومت، یاری دهند. این افراد زبده، بار سنگین مسئولیت را از امام زمان علیه السلام می‌گیرند و ماموریت‌های متعددی را انجام می‌دهند. این یاران در عصر غیبت به تمرین و آماده‌سازی برای یاری رساندن به ولی‌الله پرداخته و زمینه را برای ظهور و حضور امام خود مساعد می‌کنند. یکی از این یاران وفادار عصر حاضر، شهید بزرگوار سردار سلیمانی بودند که نه تنها خود، این آمادگی را کسب کردند بلکه سیره و منش زندگی فردی و اجتماعی ایشان، دانشگاه و مکتبی عظیم برای بهره‌بردن همه منتظران حضرت حجت علیه السلام می‌باشد. ایشان با تدبیری خاص، از همه داشته‌های مادی و معنوی خود استفاده کرده و با مهندسی عمیق بین این داده‌ها، راه رسیدن به امنیت جهانی را به مسلمانان و شیعیان آموزش دادند. مکتب سردار سلیمانی، ملجأ، بروز و ظهور برجستگی‌های رفتاری یک منتظر حقیقی است. و می‌تواند الگویی مقتدر در جهان امروز باشد جهانی که داشتن چنین

شخصیت‌ها را دست‌نیافتنی می‌دیده است. توحیدباوری، اعتقاد به نبوت و امامت، عدالت‌گستری، شجاعت، زهد، پشتکار، روحیه استقامت در سختی‌ها و... منابع درسی این مکتب بوده که با تکرار و تمرین بسیار، سبب موفقیت در آزمون انتخابات یاران منتظر می‌شود.

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۱۴۰۴ق)، شرح نهج البلاغه، قم: مکتبه آیه الله المرعشی النجفی.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۹۵ق)، کمال‌الدین و تمام‌النعمة، تهران: اسلامیه.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۶۲ش)، الخصال، قم: بی‌نا، اول.
۴. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۲۵ق)، کمال‌الدین، قم: انتشارات طلیعه نور، اول.
۵. ابن بطریق، یحیی بن حسن (۱۴۰۷ق)، عمدة عیون صحاح الاخبار فی مناقب امام‌الابرار، قم: مؤسسه النشر الاسلامی.
۶. أحمد بن فارس بن زکریاء القزوینی الرازی، أبو‌الحسین (۱۳۹۹ق)، معجم مقاییس اللغة، بیروت: دارالفکر.
۷. اکبری مزدآبادی، علی (۱۳۹۸ش)، ذوالفقار، تهران: نشر یا زهرا.
۸. اکبری مزدآبادی، علی (۱۳۹۸ش)، متولد مارس، تهران: نشر یا زهرا.
۹. آقا تهرانی، مرتضی؛ حیدری کاشانی، محمد باقر (۱۳۸۹ش)، خانواده و تربیت مهدوی، راهکارهای عملی برای تربیت نسل منتظر و مهدی‌یاور، تهران: کتاب یوسف.
۱۰. آهنگران، محمدرضا (۱۳۸۸ش)، «بررسی مبانی ضرورت زمینه‌سازی برای ظهور موعود»، فصل‌نامه مشرق موعود، سال سوم، ش ۱۲.
۱۱. بالا دستیان، محمد امین و دیگران (۱۳۹۳ش)، نگین آفرینش، قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام، شصتم.
۱۲. بحرانی، سید هاشم بن سلیمان (۱۴۱۱ق)، حلیة الأبرار فی أحوال محمد وآله الأطهار علیهم السلام، قم: بی‌نا، اول.
۱۳. بهاء‌الدین نیلی نجفی، علی بن عبدالکریم (۱۴۲۶ق)، سرور أهل الإیمان فی علامات ظهور صاحب الزمان علیه السلام، قم: بی‌نا، اول.
۱۴. جزائری، نعمت‌الله بن عبدالله (۱۴۲۷ق)، ریاض الأبرار فی مناقب الأئمة الأطهار، بیروت:

- مؤسسه التاريخ العربی، اول.
۱۵. حائری یزدی، علی (۱۴۲۲ق)، *الزام الناصب فی اثبات الحجة الغائب*، بیروت: مؤسسه الاعلمی.
۱۶. حسینی، سید محمد حسین (۱۳۸۹ش)، *مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در دفاع از حریم اهل بیت*، سال هشتم، شماره پانزده.
۱۷. حسینی نسب، سید داود؛ اقدم، علی اصغر (۱۳۷۵ش)، *فرهنگ واژه‌ها، تعاریف و اصطلاحات تعلیم و تربیت*، تبریز: نشر احرار.
۱۸. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳ش)، *لغت نامه*، تهران: مؤسسه انتشاراتی و چاپ دانشگاه تهران، اول.
۱۹. ساروخانی، باقر (۱۳۷۵ش)، *دائرة المعارف علوم اجتماعی*، تهران: نشر کیهان، اول.
۲۰. شیرازی، علی (۱۳۹۹ش)، *شاخصه های مکتب شهید سلیمانی*، قم: خط مقدم.
۲۱. صافی گلپایگانی، لطف الله (۱۴۱۹ق)، *منتخب الاثر*، قم: السیدة المعصومه.
۲۲. صمدی، قنبر علی (۱۳۸۸ش)، «آموزه انتظار و زمینه سازی ظهور»، *فصل نامه مشرق موعود*، شماره یازدهم.
۲۳. طوسی، محمد بن حسن (۱۴۱۲ق)، *الغیبة*، قم: المعارف الاسلامیه.
۲۴. طهماسبی، عالمه؛ موسوی، لیلا؛ قربانی، مهدی (۱۳۹۸ش)، *سلیمانی عزیز*، قم: حماسه یاران.
۲۵. فولادی، محمد (۱۳۸۷ش)، «فرهنگ و مهندسی فرهنگ»، *فرهنگ و علم*، شماره اول.
۲۶. کاوه، ناصر (۱۳۹۸ش)، *من قاسم سلیمانی هستم*، تهران: نوآوران.
۲۷. کرامتی، مرتضی (۱۳۹۸ش)، *سربازان سردار*، قم: نشر سه نقطه، دوم.
۲۸. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۴۰۷ق)، *الکافی*، تهران: دارالکتب الإسلامیه، چهارم.
۲۹. گروه فرهنگی شهید ابراهیم هادی (۱۳۹۹ش)، *مالک زمان*، تهران: شهید ابراهیم هادی، سوم.
۳۰. مجلسی، محمد باقر (۱۴۲۷ق)، *بحار الانوار*، قم: انتشارات احیاء کتب المقدسه، اول.
۳۱. مصطفوی، حسن (۱۳۶۸ش)، *التحقیق فی کلمات القرآن*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۳۲. مطهری، مرتضی (۱۳۹۰ش)، *مجموعه آثار*، تهران: صدرا.

۳۳. معین، محمد (۱۳۶۴ش)، فرهنگ لغت، تهران: نشر امیرکبیر، اول.
۳۴. موسوی خمینی، سید روح‌الله (۱۳۷۱ش)، صحیفه نور، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
۳۵. مهروان فر، ابوذر (۱۳۹۷ش)، برادر قاسم، قم: مهر امیرالمؤمنین علیه السلام.
۳۶. مؤسسه فرهنگی حماسه ثارالله (۱۳۹۹ش)، مکتب حاج قاسم (یادنامه شهید سردار سپهبد حاج قاسم سلیمانی)، شماره هفتم.
۳۷. میرتبار، محمد (۱۳۹۰ش)، آسیب‌شناسی جامعه منتظر، قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام، چهارم.
۳۸. میلانی، سیدهاشم (بی تا)، تعریب منتهی الآمال فی تواریخ النبی و الآل، قم: جماعة المدرسین.
۳۹. نظری منفرد، علی (۱۳۸۹ش)، تاریخ اسلام امام مهدی علیه السلام از تولد تا رجعت، قم: جلوه کمال.
۴۰. نعمانی، محمدبن ابراهیم (۱۳۹۷ق)، الغیبه، تهران: مکتبه الصدوق.
۴۱. نهارندی، محمد (۱۳۸۶ش)، نفحات الرحمن فی تفسیر القرآن، قم: مؤسسه البعثه - مرکز الطباعة و النشر.
۴۲. هاشمی، خدیجه (۱۳۸۸ش)، «نیاز به زمینه‌سازی ظهور موعود؛ فراگفتمان انسان مدرن»، فصل‌نامه مشرق موعود، سال سوم، شماره ۱۰.
۴۳. یزدی حائری، علی (۱۴۲۲ق)، إلزام الناصب فی اثبات الحجة الغائب علیه السلام، بیروت: بی نا، اول.
۴۴. سایت KHAMENEI.IR، سخنرانی‌های رهبری.
۴۵. سایت www.ihu.ac.ir، سخنرانی‌های شهید سلیمانی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی